

Kilise Tepe 2011 Son Arazi Raporu

Cambridge Üniversitesi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından desteklenen ve Newcastle Üniversitesi'nin ortaklığında gerçekleştirilen Kilise Tepe Arkeoloji Projesi 2011 arazi sezonunu 26 Ağustos Cuma (resmi tatil dolayısıyla daha önce planlanan 29 Ağustos yerine) tamamlamıştır. Kazı ekibinin ilk üyeleri Kışla'daki eski okul binası olan kazı evine 5 Temmuz Salı günü varmış olup tepedeki çalışmalar 8 Temmuz Cuma günü, kendisine son anda haber verildiği halde hızla geldiği ve sezon boyunca yapmış olduğu yardımlardan dolayı müteşekkir olduğumuz Sn Kürşat Kaynak'ın gelmesi sonrasında başlamıştır. Yerleşimdeki çalışmalar üç döneme ayrılmaktadır: Erken Tunç Çağı (Dr. Şerifoğlu tarafından yönetildi), Geç Tunç ve Demir Çağı (Prof. Postgate tarafından yönetildi) ve Bizans (Dr. Jackson tarafından yönetildi). Bu son sezonda niyetimiz bazı çok önemli soruları cevaplamak ve bu şekilde bu üç alanda ayrı ayrı daha iyi sonuçlar elde edebilmektir. Erken Tunç Çağı için amacımız 2007'de gerçekleştirilen çalışmaları yerleşimin geri kalanıyla ilişkilendirmek ve 1994-1998'de gerçekleştirilen çalışmaların sonuçlarıyla bağlantılandırmaktır. Geç Tunç Çağı söz konusu olduğunda son yayın için III.Tabaka binasının mimari tarihinin yeniden oluşturulması için daha çok detaya ihtiyaç durulmaktaydı. Bizans Dönemi için höyüğün zirvesinde bulunan kilisenin güneydoğusundaki binaların mimari planları hakkındaki bilgilerimizin geliştirilmesi ve daha önce kazılan alanlardaki bazı detayların daha açık hale getirilmesi amaçlanmaktaydı.

1. Erken ve Orta Tunç Çağı (Dr T.E. Şerifoğlu)

2011 sezonunda Erken ve Orta Tunç Çağı kazıları G19, G20b+d ve H19a açmalarında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nden bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Dr Şerifoğlu yönetimindeki ekip arazi asistanı olarak Nevra Arslan, seramik veri giriş asistanı olarak Çağla Biçer ve bize kısa bir süre için katılan genel asistan Ceren Ünal tarafından oluşmaktadır.

Kazılar iki ana amacı 2007 yılında incelenen ancak bazı sorunları olan Erken Tunç Çağı stratigrafisinin yeniden kontrolü ve Safha 3 (Vg tabakası) mimarisinin daha fazla incelenmesiydi. Sezon sonu itibarıyla tüm hedeflerimize başarıyla ulaşmamız mümkün olmuştur. Sezon esnasında toplam 14 yerleşim safhası ortaya çıkarılmıştır. En üst dört safha en erken Geç Tunç Çağı tabakasına, bunu takip eden ikisi ise Orta Tunç Çağı'na aittir. Orta Tunç Çağı katmanlarının kaldırılmasından sonra Erken Tunç Çağı tabakalarına ulaşılmış olup bunlar iki Ve tabakası, beş Vf tabakası ve bir Vg tabakası yerleşim safhasından oluşmaktadır.

Bu alanda ulaşılan en erken yerleşim tabakası Vg olmuştur. 2007 yılında G19b açmasında, kalın bir yanmış yıkım tabakası altındaki zemin üzerindeki bazı seramik ve farklı buluntularla birlikte bir odanın (Oda 68) bir kısmı kazılmıştır. Bu kalıntıların kesin yüksekliğinin oda zeminlerinin takriben +91.50m'de olduğu 1994-1998 dönemi H20 kazılarında açığa çıkarılan stratigrafik dizi ile karşılaştırılması bu odanın Vg tabakasına ait olduğu yönünde bir tahminde bulunulmasını sağlamış olup artık bu tahmin doğrulanmış ve G20 ile G19'un doğu kısımları da kazılarak bu tabakanın devamı ortaya çıkarılmıştır. Oda 68'in kuzeydoğu tarafı orta büyüklükte nehir taşları ve en az 6m uzunluğunda olup G20d'ye uzanan W8001 duvarı tarafından oluşturulmuştur. Bu duvar güneydoğu bitiminde 1.5 metre yüksekliğe kadar korunmuştur (Photo 1 – 1969). Bu duvarın doğu tarafında küçük bir oda olan Oda 68 yer almakta olup bunun güneydoğu duvarı yine orta büyüklükte taşlardan inşa edilmiş olan ve 1.5 metre yüksekliğe kadar korunmuş olan W8005 tarafından oluşturulmuştur. Oda 68 gibi bu oda da 1.5 metre derinliğe kadar, yüksek derecede yanmış ve içerisinde büyük ebatlı kerpiç parçaları ile duvar sıvası barındıran bir yıkım birikintisiyle dolmuştur. Odanın kuzeydoğu duvarı H20'deki kaçak kazı çukuru tarafından yok edilmiş olsa da güneydoğu yüzünde duvar sıvası bulunan kerpiçlerden inşa edilmiş kuzeybatı çapraz duvarı (W8016) korunmuştur. Ancak sıvalı kerpiçler yıkım materyali altında bulunduğundan duvarın üst kısmı yıkılmış olmalıdır. W8001 ve W8005 duvarları 1.5

metrelik taş mimarileriyle birkaç sıralı alçak taş temelli, kerpiç üst yapılı tipik Kilise Tepe mimarisinden farklılık göstermekte olup bunlar konut mimarisi dışında bir amaca hizmet etmiş olabilirler. Bu duvarlar muhtemelen toprak erzoyonunu önleme veya savunma maksatlı inşa edilmiş olup kerpiç duvarlı oda buraya daha sonar eklenmiştir.

Burada duvar sıvası kuzey tarafta yarım metre yüksekliğe kadar olmak üzere her üç duvarda da korunmuştur. +91.25'deki zeminler de aynı sarımsı kahverengi kille sıvanmış olup bu sıra yer yer kırmızı bir pigmente sahiptir. Duvarların tabanları boyunca üzerleri sıvanmak suretiyle küçük bir çıkıntı oluşturan (takriben 10cm yükseklikte ve 10cm derinlikte) küçük taşlar dizilmiştir. Oda batı duvarına yakın bir noktada, hemen kuzeyinde bir çukur ve hemen güneyinde, odanın köşesinde bulunan bir depo kabının iziyle birlikte bir adet ocağa (FI11/16) sahiptir. W8001 boyunca birkaç kazık çukuru da bulunmaktadır (Photo 2 – 1937). Kerpiç kuzeydoğu duvarı batı tarafında kuzeye doğru bir dönüş yaptığından ve odanın kuzeybatı köşesinde odanın dışına çıkışı sağlayan bir basamak görevine sahip büyük bir kerpiç hemen yanında bir taş üstü kapı oyuğu ile birlikte bulunduğu odaya girişin bu köşeden sağlandığı düşünülmektedir. Yıkım birikintisinin yapısı ve yükseklik açısından H20d'deki tabakalarla olan ilişkisi gözönüne alındığında bu odanın orada kazılmış olan Vg odalarıyla aynı zamanda yıkıldığını kesin bir şekilde söylemek mümkündür.

2007 yılında W8001'in batısında, W8003 duvarının kuzeyinde kazılan odadaki birkaç insitu bütün seramik sağlayan yıkım tabakası ile o yıl burada kazılan tüm duvarların (W8002, W8003, W8006, W8007 ve W8008) yine bu tabakaya ait olduğu açığa çıkmıştır. Ne yazık ki bu duvarların mimari organizasyonu bütünüyle ortaya çıkarılamamıştır ancak en azından W8002 ile W8003 duvarlarının herhangi başka bir duvarla bağlantıları olmaması sebebiyle büyük olasılıkla toprak erzoyonunu durdurmak maksadıyla inşa edildikleri söylenebilir. W8006 ve W8007 duvarları W8005 duvarının devamını oluşturmakta olup bu muhtemelen başka bir Vg odasının kuzeybatı duvarını oluşturmaktadır.

Vg binasının yıkılması sonrası höyük sakinleri oluşan kalın yıkım birikintilerini kaldırmak yerine bunları yığmayı ve üzerlerini kalın açık kahverengi bir yüzeyle sıvamayı tercih etmiştir. Buna müteakip höyüğün bu kısmını açık bir alan olarak kullanmaya başlamışlardır (Photo 3 – 1064). Bu en erken Vf safhasına Vg odasının güneybatı köşesinin hemen üzerine, W8001 ve W8005 duvarlarının üst kısmı temel olarak kullanılmak suretiyle neredeyse 2m çaplı, muhtemelen fırın olan bir büyük yuvarlak ateş yapısı inşa edilmiştir (Photo 4 – 1329). Görünen o ki fırın için düz bir satıh oluşturmak maksadıyla W8001 duvarının güneydoğu tarafının üzerine yeni bir sıra taş (aralarında ortam dışından getirilmiş bir kapı oyuklu taş da bulunmaktadır) eklenmiştir. Çift akıtacaklı bir testi (G19/432; KLT 201 Photo 5 - 1053) ve dışa çekik ağızlı, tek kulplu bir kupa (G20/54; KLT 202 Photo 6 - 0124) bu zemin üzerinde yatar halde, yerinde (insitu) ve bütün olarak bulunmuştur. Bu tabakada bulunmuş olan büyükçe bir kırmızı haçlı kaseenin yarısı da (G19/442) değinmeğe değerdir.

Alanın tekrar kullanılmaya başlamasından kısa bir süre sonra fırının güneyinde bir bina inşa edilmiştir. Bir kısmı 2077 yılında açığa çıkarılan KB-GD yönlü W8000 duvarı bu binanın doğu tarafını oluşturmakta olup söz konusu duvar KD-GB yönlü W8014 ve W8015 duvarları ile bağlantılıdır. G19c'de kazılan KB-GD yönlü W8010, W8011 ve W8013 duvarları da büyük olasılıkla bu aynı yapıya aittirler. Neredeyse 70cm'lik çapa sahip olan bir kil depo kabı W8000 duvarının hemen kuzeyine inşa edilmiş olup muhtemelen binanın dışında yer almaktadır. Bina varlığını uzun süre sürdürmemiş olup Vf tabakasının üst safhasında terkedilmiştir. Bu Vf tabakasından elde edilen tek çanak-çömlek olmayan buluntu bir bakır küpe olmuştur (G19/139).

Takip eden üç Vf tabakası safhasında hiçbir mimari yapı bulunmamaktadır ve alan bir süre için herhangi bir belirgin aktivite için kullanılmamış gibi görünmektedir. Bu dönemde burada birkaç çukur açılmış olup bunlardan P11/44 W8000 duvarını büyük ölçüde tahrip etmiştir. Ve tabakasının alt safhasına ulaşıldığında eski çukurlar doldurulmuş ve alanda yeni çukurlar kazılmıştır. Ve tabakasının üst safhasında daha fazla çukur açılmış olsa da bunların yanına bir ateş yapısı (FI11/5) da inşa edilmiştir. Bu ocağın hemen güneyinde in situ bir küpün parçaları ve

hemen kuzeyinde de çalışma alanlarını birbirinden ayıran ince bir kerpiç duvar bulunmuştur (Photo 7 – 0457). Ve tabakasıyla ilgili en ilginç durum çukurların ve iki yerleşim yüzeyinin sayısız ağırşak barındırması olup bu durum yakınlarda bir tekstil atölyesinin varlığına işaret etmektedir. Tabaknın üst safhasında burada bir ocağın inşası atölyenin söz konusu safhada batıya doğru genişletilmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Kilise Tepe IVa tabakasına denk gelen erken Orta Tunç Çağı tabakası esnasında alan aşağı yukarı aynı şekilde kullanılmıştır. Tüm çukurlar doldurulmuş olup eski kerpiç ayırım duvarının hemen kuzeyine bir ateş yapısı (FI11/3) inşa edilmiştir. Bu kil ve çanak-çömlek kırığı çevreli ocağın tabanında küçük taşlar ile çanak-çömlek kırıkları, hemen güneybatısında büyük düz bir taş bulunmaktaydı. Bu ocağın kuzeyinde üç kısmen korunmuş in situ kap bulunmuştur. Daha kuzeydeyse bu açık çalışma alanının üstünün örtülmüş olabileceğini gösteren bazı muhtemel kazık çukurları tespit edilmiştir.

IVa tabakası bütün alanı etkileyen ve zemin katmanı üzerinde küllü, koyu kahverengi bir yıkım birikintisi bırakmış olan bir yangın sonucunda tahrip olmuştur. Bu katman H19a açmasında 1990'larda bulunmuş olan IVa yıkım katmanıyla kolaylıkla bağlanabilmiştir. Bu yıl H19a açması da kazılmış olup buradaki yıkım birikintisinin temizlenmesi suretiyle asıl IVa zeminine ulaşılmıştır. Bu alanda, açmanın güneybatı köşesinde başka bir ateş yapısı (FI11/13) bulunmuştur. Yangın sonrasında alan Geç Tunç Çağı'nın başlangıcına dek kullanılmamıştır. Kilise Tepe IVb'ye denk gelen üst Orta Tunç Çağı tabakasında bu alanda herhangi bir mimari yapıya rastlanmamış olup söz konusu tabaka sadece onu H19a'da daha önce ulaşılmış olan IVb katmanına bağlamamızı sağlayan seramikler ve genel yükseklik sayesinde tanımlanabilmiştir.

G19b ve d'nin doğu ucu Geç Tunç Çağı'nın başında tekrar kullanılmaya başlanmıştır. G19d'nin güneydoğu kısmında bir duvarın (W8009) batı ucu bulunmuş olup bu büyük ihtimalle III. Tabakanın erken bir safhasına aittir (Photo 8 – 0243). Bu dönemde höyüğün tepesi Orta Tunç Çağı'nda olduğundan ciddi şekilde küçük olabilir ve bu KB-GD yönlü duvar muhtemelen bir binanın batı ucunda yer almaktadır. Bu erken III. Tabaka safhasının ardından yerleşim alanı küçülmüş gibi görünmektedir ve höyüğün bu kuzeybatı kenarı bir daha asla kullanılmamış ya da yerleşime sahne olmamıştır. Takipeden üç açık kahverengi renki sert topraklı Geç Tunç Çağı yerleşim yüzey katmanı herhangi bir mimari yapıya sahip değildir. Ancak burada belirtmek gerekir ki en üstte yer alan safhada bir grup düşmüş taş bulunmuştur ve bu taşlar bir duvara ait olabilecekleri gibi bu en üst katman üst toprağa çok yakın olduğundan höyüğün tepesinden buraya kaymış ve daha geç bir döneme de ait olabilirler.

2. Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı (Prof. J.N. Postgate)

Kuzeybatı Binası (I19 ve I20) (S.H. Blakeney): Buradaki çalışmalarımız daha ziyade IIIc tabakası mimarisinin detaylarını ortaya çıkarmayı hedefleyen küçük sondajlardan müteşekkildi. I20'de binanın KB duvarı (Wall 100 and 109) incelenmiştir (Photo 9 – 0851). Bu inceleme W109 duvarının kuzey yüzü boyunca daha sonradan inşa edilmiş bir duvarın (W110) varlığını ortaya koymuştur. Ayrıca W109 duvarından kuzeye doğru uzanan iki çapraz duvar da (KD uçta W6300, GB uçta W6301) açığa çıkarılmış olup bunlar alanda artık höyüğün yamacı dolayısıyla yok olmuş olan başka mimari yapıların varlığına işaret etmektedirler. J20a açmasında W109 duvarının doğu uzantısı (W6302) açığa çıkarılmıştır. Bu duvar batı bitiminde W6300 ve W6301 gibi höyüğün kenarına kadar uzayan ve IIIc safhasına ait olması muhtemel daha erken bir duvarın (W6303) taşları üzerindedir ancak W109 ile bağlandıkları için W6300 ve W6301 daha geç tarihli olmalıdırlar. Çalışmalar W109 duvarının GD yüzünün dik bir kesik vasıtasıyla daha erken safhaların içine yerleştirildiğini ve bu sebeple her ne kadar temelleri daha derin olsa da, binanın bu ana KB duvarının Oda 30 ve 32'de görülebilen diğer taş temellerle çağdaş olduğunu göstermiştir. W109'un taşlarının detaylı incelemesi IIIc tabakasının daha erken bir safhasında burada 1.70 m genişliğinde bir girişin olduğunu, ancak bun daha sonra W112'nin inşasıyla (Oda

30 ve 32 arasındaki duvar) kapatıldığını ortaya koymuştur. Bu durum ana IIIc binasından evvel ama IIIc tabakasından geç bir safhanın mevcudiyetine işaret eden başka bir gösterge olmuştur.

Kuzeybatı Binası'nın odaları içerisinde de yapının detaylı tarihinin ortaya konabilmesi maksadıyla küçük çalışmalar gerçekleştirilmiştir. W109 duvarının **Oda 30**'daki güneyinde bulunan ve W113'ün kuzey bitimini oluşturan taşlar ile W112 kaldırılmıştır (Photo 10 – 0059). Bu işlem daha eski bir safhada odanın kuzeyindeki yüzeylerin doğudaki avluya doğru devam ettiğini ancak Oda 32'nin kuzey bitimindeki yüzeylerle bağlantılı olmadığını ortaya koymuştur. Oda 30'un merkezinde ki zemin dizisi içerisinde tabakalanmanın control edilmesi maksadıyla 1.5 metrelik bir sondaj açılmıştır. Ayrıca aynı odanın GD köşesindeki W112'nin orjinal yapısındaki daha sonra örtülmüş olan açıklanamayan kesinti de incelenerek kayıt altına alınmıştır (Photo 11 – 0583). Daha evvel kazılan yüksekteki tabakalarda olduğu gibi burada da Oda 30'un dolgusu içerisinde birkaç bakır eser bulunmuştur.

Oda 37'de en alçak IIIc tabakası yüzeyinin altına inilerek IIIc'den farklı bir yönde, batıdan doğuya doğru odanın güney bitimi boyunca uzanan IIIc tabakası duvarına (W5811) ait taşlar açığa çıkarılmıştır. Duvar W5812 W5811'in doğu bitiminden GB'ya doğru uzanan bir dönüş duvarı olsa da iki duvarın birleşme noktası P09/30 çukuru tarafından tahrip edilmiştir. Bu duvarın güneyinde, kısmen IIIc odasının batı duvarı çizgisi altında kalan (Photo 12 – 0223) büyük bir depo küpünün (I19/757) parçalarının üzerinde bulunduğu bir yerleşim yüzeyine rastlanmış olup bunun kuzeyinde çanak-çömlek parçalarıyla belirgin hale gelmiş başka bir yerleşim yüzeyi ve odanın kuzey bitiminde yine daha erken olması gereken bir grup taşın üzerini örten, açık olması muhtemel bir alan yer almaktadır. Bu alandan elde edilen çok sayıda seramik arasında libasyon kolları da yer almakta olup bunlar Dr Ekin Kozal tarafından çalışılmakta olan III. tabaka erken safha çanak-çömleğinin tanımlanmasında büyük fayda sağlayacaklardır.

Oda'nın doğu duvarının (W5806) orta noktasında buna ait taş temellerin açığa çıkarılması ve duvarın IIIc tabakası 2. Yüzeyle olan bağlantısının anlaşılabilmesi maksadıyla bir küçük açma açılmıştır. Bu oda ve başka noktadaki IIIc duvarlarının incelenmesi odanın batı, güney ve doğu tarafındaki taş temellerin bazı kerpiçler de içeren sert şekilde sıkıştırılmış bir kil katmanı üzerinde bulunduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Oda 38'de içi taşla dolu çukur (P09/60) temizlenmiş ve en üstteki zemin yüzeyi (2009'da kazılar burada durmuştur) altındaki bazı oda dolguları kaldırılmıştır. Bu çalışma W5804 duvarının GB yüzünde bir kesiti ortaya çıkarmış olup bu kesit duvarın GB yüzünün Oda 37'deki yerleşim yüzeyinin bilerek bu odayı çevreleyen Oda 38, 31 ve 31'den daha derinde oluşturulduğu şüphemizi destekler şekilde Oda 38'deki IIIc zemininin altındaki daha erken birikinti içerisinde dik bir çukurla yerleştirildiğini göstermiştir.

Oda 38'in kuzeyinde, büyük kısmı H19d'de bulunan ve en üst IIIc zemininin altına inilmemiş olan küçük ebatlı **Oda 33** bulunmaktadır. Bu zeminin kaldırılması sonrası öncelikle zemin yapılmadan evvel burada oluşturulan sert katman içerisindeki beyaz kamış tabakasına ulaşılmış (Photo 13 – 1022), ardından da KB köşesinde, KB ucunda etrafı bir katman küçük nehir taşıyla sarılmış büyük döşeme taşları bulunan ve muhtemelen odanın KB duvarı altından geçerek dışarı ulaşan bir taş sıralı sığ gider tarafından odanın geri kalanından ayrılan, üçgen şekilli taş bir yapıya ulaşılmıştır (Photo 14 – 1302).

Son olarak I19d'nin GD köşesinde IIa/b tabakası avlusunun küçük bir kısmı kazılmıştır. Bu çalışma Stel Binası'nın GB köşesini ortaya çıkarmış olup açık alanın yapının güneybatı tarafı boyunca devam ettiğini göstermiştir (Photo 15 – 0904). Bu çalışma, başka hiçbir noktada yapılmadığı halde burada duvarın dış yüzündeki kil sıvadan geriye kalan bazı parçaların da ortaya çıkarılmasını sağlamıştır.

Demir Çağı sondajı (J14) (Dr C.S. Steele & A.B. Stone): Bu alanda sezonun hedefi daha önce K14 ve L14 açmalarında kazılan Demir Çağı sondajının, höyüğün merkezindeki tabakalanmayı 1996 yılında I14'te kazılan Demir Çağı eviyle bağlayabilmemizi sağlayacak şekilde batıya, J14 açmasına doğru genişletmekti.

Çalışmalarınız J14a ve J14b karelerinde gerçekleştirilmekle birlikte hava koşullarının tahribatı dolayısıyla güneye soğru J14c ve J14d'nin içine 0.50m kadar ilerlemiştir. 1998 yılından beri açma içine yığılan yumuşak toprağın kaldırılması sonrası ilk görev aslen 1996 yılında kazılmış olan geç Demir Çağı hendeğinin doğu ucunun buluanabilmesi olmuştur. O dönemde hendek çizgisel bir yapı gibi görünmüş olsa da kuzey ve güney uçları daha eski I14 kazı alanımızın hemen dışarısında bulunmuş olup artık bunun 6 m uzunluğunda, 3-3.50 m derinliğinde dikdörtgen bir çukur olduğu ortaya çıkmıştır (Photo 16-17 – 0545, 0550). Batı tarafından farklı olarak çukurun (artık ismi P11/11'dir) doğu tarafı diktir ve alt kısmı 4 cm kalınlığında kalın bir kil sıvayla kaplanmıştır. Tabanında (+95.43) turuncu bir katmanlı ilintili beyaz yanık bitkisel kalıntı katmanı bulunmakta olsa da çukurun dolgusu aralarında birçok hayvan kemiği, bir farklı siyah kül çizgisi ve düşmüş büyük taşlar barındıran başka turucu katmanların da olduğu birçok farklı tabakadan oluşmaktadır (Photo 18-19 – 0129, 0133). Diğer çukurlarla yapılan mukayeseler bunun olağandışı derecede büyük bir tahıl depolama yapısı olduğunu göstermektedir.

P11/11'in doğusunda, J14a'nın kuzey yarısı 1996 yılında daha doğudaki Yüzey 4 safhasına denk gelecek derinliğe kadar zaten kazılmıştır. Güney yarıda bir geç Demir Çağı safhası iki duvarın (W1000 ve W1001) parçaları tarafından temsil edilmektedir. Hendeğin kenarına paralel uzanan W1000'in kuzey kısmı da (W96/61) yine 1996'da kazılmıştır ancak W1001 duvarı batı yönünde uzanan bir dönüş olup hendek tarafından kesilmiştir. Bunların tabanı +98.16'dadır ve Yüzey 3 tarafından örtülmüşlerdir ancak aralarında taş sıralı olup bir duvar tarafından üstü örtülmüş P11/12'nin de bulunduğu birkaç çukur dışında herhangi bir mimari kalıntıya sahip olmayan Yüzey 4'ten de geç tarihlidirler.

Daha doğudaki J14b'de 2007-2008 yıllarındaki çalışmalar esnasında zaten geç Demir Çağı tabakaları kaldırılmıştır ve altı depo çukuru tespit edilmiştir. Açmanın kuzey tarafındaki W404 (Helenistik) duvarının geriye kalan taşları kaldırılmış olup 2011 yılında güney açma kesitine kadar uzanan bir başka çukur (P11/07) tespit edilmiştir: bu 1.50 m derinliğinde olup taş kaplıdır. Çukur "Yüzey 1" olarak tanımlanan geç Demir Çağı tabakasından derine doğru açılmıştır ve tabanında kalın bir bitkisel yanık katmanına sahiptir (Photo 20 – 0218). Açmanın kuzeydoğusunda K14'te de tanımlanan Yüzey 3'ün hemen altında büyük bir depo çukuru (P11/16) tanımlanmıştır. Bunun tabanında yanık bitkisel kalıntılar bulunmaktadır ve ebatı batıdan doğuya 1.60 m olarak ölçülmüş olup Yüzey 3'ün altında, 1.56m toplam derinliğe sahiptir. En az bir kez tekrar içine çukur kazılmış olup 75cm'lik doldurma sonrasında çukurun yeniden kullanılmış olduğunu gösteren bir kalın mavi-gri kül tabakasına da rastlanmıştır (Photo 21 – 0333). Yüzey 3 ile Yüzey 4 arasındaki sıkıştırılmış toprağın kazılmasıyla birlikte burada bir geçiş tabakası tespit edilmiş olup bu tabaka en az iki büyük kazık çukuru ve birkaç muhtemel seramik kap yerleştirme çukuru tarafından kesilmiştir (Photo 22 – 0293); Yüzey 4 (K14'te de tanımlanmıştır) burada Yüzey 3'ün 38cm kadar altında bulunmaktadır ve J14a ve J14b'de devam etmektedir.

Yüzey 4'ün altında toprak birikintilerin yapısı değişmektedir. K14b'de Yüzey 4'ün üzerinde bulunduğu sıkıştırılmış toprağın hemen altında toprakta yumuşak, gri-kahverengi'den daha temiz, sarı kerpicsimsi materyale belirgin bir geçiş yaşanmıştır. Daha önce Yüzey 5 olarak adlandırılmış olan bu kerpicsimsi materyalin üstü artık Safha 6'nın üst sınırı olarak görünmektedir ve K14a'da batıya doğru aşağıya doğru eğimlendiği görülmekte olup K14b'de mevcut olmayan ve Yüzey 4'ten daha eski olan yeni tanımlanmış katmanların altındadır. Artık açığa çıkmıştır ki Yüzey 4'ün oluşması ile Safha 6'nın üstü arasında kalan bu birikinti çıkıntısı J14'teki benzer yerleşim safhaları dizisiyle aynıdır. Bunlar geçici olarak Safha 5'e ait kabul edilmiş ve beş alt safha en üstteki (5a) J14'te Yüzey 4'ün altındaki sertleştirilmiş toprağın 40 cm altında olmak üzere yukarıdan aşağıya doğru 5a-e olarak adlandırılmıştır.

Safha 5'de sürekli varolan bir yapı J14b'nin KD köşesinden başlayıp 5 m'den fazla GB yönünde uzanan (ki benzeri bir duvar olan W1005 buna doğu bitiminde bağlanarak J14/15 kesitinde KB'ya dönmektedir) iki sıralı taş bir temeldir (W1004). En geç alt safha (5a)'da bu duvar küllü birikintiler ve en az 22 kazı çukuruna (bunlar çoğunlukla 5-6 cm çaplı olup bazı

büyükçe olanlar 10-12 cm'ye kadar ölçülmüştür ancak hiçbiri belli bir düzen içinde sıralanmamaktadır) sahip açık bir alandaki alçak bir ayırıcı yapı olmaktan fazla olmayabilir (Photo 23 – 0543). Batıya doğru J14a'da uzanmakta olan KB-GD yönlü, takriben 2.5 m uzunluktaki taş duvar (W1002) ana bölgeyi iyi inşa edilmiş ve uzun süre kullanılmış fırından (FI11/4) ayrılmaktadır. Bu yapı en az üç yeniden inşadan geçmiş olup yuvarlak bir çukura yerleştirilmiş bir kerpiç alt yapıyla başlamış, ateş yapısının ikinci safhasında temelinde bir kademe taş barındıran başka bir çukurla devam etmiş ve batı ile güney tarafı boyunca kerpiç duvarlara sahip daha dikdörtgen bir yapı olarak sonlanmıştır. Daha sonraki iki safhada doğu tarafında ekinlerin toplandığı çukurlar olduğuna dair kanıtlar olup W1002 duvarı burayı son kertede doğudaki alandan ayırmıştır (Photo 24 – 0600). Ayrıca J14a'nın batı tarafında 5a safhasıyla takribi olarak çağdaş olan en az üç çukur (P11/31, 32 ve 33) bulunmaktadır. J14b'deki P11/25 5a yüzeyinden aşağı kazılmış daha geniş yuvarlak bir depo çukuru olup 2 m'lik çapa ve 35cm'lik korunmuş derinliğe sahiptir. Tabanındaki yanmış bitkisel katman aynı çukurun 1.42cm çaplı daha eski ve küçük bir versiyonunun çeperini örtmektedir (Photo 25 – 1019).

Kazılar 5a'nın altına doğru J14a ve J14b'nin kuzey tarafı boyunca uzanan 3m'lik bir şeritte devam etmiştir. Ulaşılan bir sonraki yüzey (J14a'da birim 11079, J14b'de birim 11071), KB-GD yönlü uzanan kötü korunmuş bir kerpiç duvar (W1003) ve bazıları duvardan da eski olan birkaç büyük kazı çukuruyla bağlantılı olan 5b'dir. Duvar aynı zamanda içi sonradan taşlarla doldurulmuş bir çukuru (P11/37) örtmektedir. Bunun altındaki 5c batı yarısındaki kalın bir kil yüzey olup doğruya doğru devam ederek Yüzey 5d'nin üzerinde de devam eden siyah bir toprak birikintisine sahiptir. 5d de daha fazla yanık toprak birikintisi altında yer almakta olan bilerek oluşturulmuş kalın bir kil sıva ile temsil edilmektedir. W1004'ün J14a ve J14b'nin kuzey tarafı boyunca KD-GB yönlü uzanan taş duvar temelleri bu tabakada inşa edilmiştir (Photo 26 – 0827). Safha 5e, 5d'nin hemen altında yer alan siyah bir toprak birikintisi olup 5a-e katman dizisinin en alt safhasıdır. Safha duvar W1004'ün KB yüzünden aşağıya doğru batıya yönünde belirgin bir şekilde aşağı eğimlenmektedir ve hendeğin (P11/11) kenarında kesin yüksekliği takriben +97.00'dir.

K14a'da Safha 5'in tabanında tespit edilen çok renkli katman (Safha 6a'nın eğimlenen sarı kerpicimsi materyalinin hemen üzerindedir) daha erken Safha 5 yüzeylerinden birine ait olan W1006 duvarının doğu yüzüne uzanacak şekilde J14b'de devam etmektedir. J14'te 5e yüzeyinin altında K14a'da Safha 10'la ilintilendirilmiş duvar temelleriyle çağdaş duvarlar bulunmaktadır ancak bunlar takibeden bazı safhalarda kullanılmaya devam edilmiş olabilirler. Birkaç sıra yükseklikte büyük bir taş duvar olan W1012 (Photo 27 – 1674) bu duvarlardan KB'ya doğru uzanmaktadır. J14b'nin KD köşesinin yanında bir KD-GB yönlü duvarın (W1009; Photo 28 – 1688) doğu bitimiyle birleşmektedir. Bu yapı taş temel üzerine inşa edilmiş bir kerpiç duvar olup +95.85 m'de bununla ilintili bir zemin mevcuttur. Söz konusu zemin üzerinde bu tabakanın Geç Tunç Çağı'na tarihlendirilmiş olmasını desteklemekte olan ağır bir küpün tabanı (J14/475; Photo 29 – 1113), ayaklı bir mercimek şekilli testi (J14/502 = KLT 203; Photo 30 – 1446) ve bir yonca ağızlı testi (J14/509) bulunmuştur. J14b'nin GD kısmında başka bir KD-GB yönlü duvar (W1014) W1012 duvarının batı yüzüyle birleşmekte olup bu şekilde oluşmuş olan dikdörtgen alanda tabanında ve çağdaşı olan duvarların kenarları boyunca çok miktarda yanık izi bulunan büyük ebatlı sığ bir çukur (P11/51; çapı en az 3.5m, derinlik takriben 0.5 m'dir) bulunmaktadır.

J14 açmasındaki çalışmanın sonucu olarak artık K/L14 sondajında kazılan tabakaların I14'te kazılmış olan ve kronolojik olarak K14b'deki 6. Safha kazık çukurlu binası ile 3. ve 4. Yüzeyler tarafından temsil edilen en az 20 metre genişliğindeki uzun süreli açık alanın oluşumu arasında bulunan ev ilintilendirilebilmiştir. Bu durum C14 tarihlleme sonuçlarıyla birlikte ele alındığında Tunç Çağı'nın bitimiyle 7. Yüzyıl Demir Çağı yerleşimini birbirine bağlayan stratigrafik dizimizin değerini büyük ölçüde arttıracaktır.

3. Bizans (Dr M.P.C. Jackson)

Bu yılın genel amacı Kilise Tepe Bizans mimarisinin genel planı ve takribi tarihine daha fazla ışık tutmaktır. Hedefimiz Mart-Nisan 2011'de Bizans yerleşiminin planını ortaya koymak amacıyla yürütülmüş olan direnç (resistivity) yüzey araştırması sonuçlarının test edilmesiydi. Jeofizik yüzey araştırmasının sonuç planı iyi tabakalanmış Bizans konut materyaline ulaşılabilmesi ümidiyle potansiyel Bizans konut mimari yapılarının yerlerinin tespiti için kullanılmış olup Bizans safhasının gelişimi ve bunun Bizans tarafından örtülen Helenistik katmanlarla olan ilişkisinin incelenmesi ve aynı zamanda kilise ile kuzeybatıdaki I17 ile I18 bölgeleri arasındaki bağlantının ortaya çıkarılması umulmuştur. Bu amaçlara ulaşmak amacıyla kazılar üç alanda gerçekleştirilmiştir: (a) Kilisenin güneydoğusundaki N11-14, O11-12 açmalarında, (b) Kilisenin doğusundaki L17'de, (c) Kilisenin kuzeybatısındaki I17-18 ile H17'de. Tüm bu hedeflere başarıyla ulaşıldığını belirtmekten mutluluk duymaktayız.

a) Mart-Nisan 2011'de tamamlanan direnç yüzey araştırması N12 ve P12 açmalarında on odalı, taş duvarlı bir yapı kompleksinin varlığını ortaya koymuştur. Bu alandaki kazılar 2007-2009'da odak noktamız olan N15, N14 ile O15, O14 açma alanlarının güneye doğru genişletilmesini ve 1994'te N12a'da gerçekleştirilen çalışmayla bağlantı kurulmasını sağlamıştır. Yapı kompleksinin batı bitiminden en az dört oda kazılmış olup çalışmalar direnç yüzey araştırması sonucu olan N11 açmasının büyük kısmında iki odanın bulunduğu ve daha kuzeydeki N12c ile N12d (Photo 31 – 1487)'de iki odanın daha bulunduğu savını doğrulamıştır. Her bir oda takribi 10m (D-B)x12.6m (K-G) ölçülerindedir. Doğu tarafta, O11 ve O12'de ek yapılar inşa edilmiştir (Photo 32 – 1561). Kompleksin batı tarafında kazılan odalar bir kare içerisinde dizilmiş olup aralarındaki birkaç duvar üzerinde kapı eşikleri korunmuştur (Photo 33 – 1505). Her bir oda dik kazıkları desteklemek amacıyla merkeze yerleştirilmiş bir taş yapıya sahip olup güneydeki N11'deki iki odadakiler birer yekpare silindir taştan, kuzeydekiler ise birkaç blok ve levhadan inşa edilmiş yapılardır. Her bir oda daha önceki yıllarda farklı yerlerdeki Bizans yapılarında bulunanlara benzeyen, taş ve kerpiç yükselti üzerine yerleştirilmiş taş ve kiremitlerden inşa edilmiş ateş yapılarına sahiptir (Photo 34 – 0278). Zeminler genelde sertleştirilmiş topraktan yapılmış olup bunlar bazen sıvanmış, bazen de N12d'deki Kuzeydoğu odasında olduğu gibi düz taşlarla döşenmiştir (Photo 35 – 0209). N12d'deki odanın kuzey tarafında üç basamak dışarıdan odanın içine girişi mümkün kılmaktaydı (Photo 36 – 0213). Bu alanlarda tipik Bizans buluntu gruplarına ulaşıldı. Bu Bizans eser grupları içerisinde özellikle aralarında üzerinde balık motifi bulunan bir küpün de yer aldığı yerel boyalı çanak-çömlek repertuarı örnekleri dikkat çekmektedir (Photo 37 – A-2830). Genel olarak odalardan elde edilen çanak-çömlekler ile küçük buluntular daha kuzeydeki N15 ve O15'teki gibi zeminlerde bulunmamış, farklı olarak üzerlerindeki birikintiler içerisinden toplanmıştır. Tüm seramikler buluntuların son analizi 2012'de gerçekleştirilecektir.

O11a'daki alanlarda örneğin dört odanın doğu tarafından farklı olarak binanın yıkılan duvarlarını temsil ediyor gibi görünen ve taş temeller üzerine kerpiç duvarların varolduğuna işaret eden taş ve kerpiçlerin altındaki zeminler üzerinde in situ eserler elde edilmiştir (Photo 38 – 0527). İç mekan ebatları takriben 2.50m x 2.60m olan yerleri kısmen döşeli küçük bir odada (Photo 39 – 1399) taş döşeli olmayan kısımda güney duvarına dayalı olarak büyük bir pitos bulunmuştur (Photo 40 – 1663). Bu odanın dışarısına, dış mekanda zemin üzerinde bazı Erken Bizans Dönemi eserlerine rastlanmıştır; bunların arasında muhtemelen cam bir kandile ait bakır zincir (O11/064 – Photo 41 – A-1083), bir kil kandil (O11/071) ve birkaç seramik kap bulunmaktadır. Doğu duvarına dayalı olarak inşa edilmiş bir ateş yapısının yanında bakır bir sikke (O11/054; Photo 42 – 1528), kuzey duvarının doğu bitiminde de iki taş havan bulunmuştur (Photo 43 – 0756).

Kuzeydeki N14c'de bir zemin üzerindeki yanık birikinti katmanını örten başka bir birikintinin üzerinde bulunan zeminlerle bağlantılı olan bir safha Bizans duvarı bulunmuştur (Photo 44 – 1745). Bu yıkım birikintisi katmanı aralarında farklı mal tipi ve formlara sahip birkaç pişirme

kabının da bulunduğu Helenistik seramik kaplar sunmuş olup bunlar söz konusu döneme ait kaba mallar hakkındaki bilimize ciddi katkılar sağlayacaktır (Photo 45-7 – 1462, 1463, 1470).

b) Kilisenin hemen doğusunda bulunan L17 açmasında gerçekleştirilen çalışmalar buradaki modern tahribat çukur çizgisiyle oda birikintilerinin kayıt altına alınması itibariyle binaların planlarının ortaya konmasını sağlamıştır (Photo 48 – 1834). L17’de 2009’da kazılmaya başlanan merkezi taş döşeli alanın geri kalanı da açığa çıkarılarak planlanmıştır (Photo 49 – 1841).

c) I17a ve H18c açmalarında yer alan ve höyüğün batı tarafı boyunca uzanan 2.5m’ye 10m’lik sondajın 2008 yılındaki çalışmalarımız esnasında kesitte tespit edilen birkaç zeminin incelenmesi için gerçekleştirilen kazısı tamamlanmıştır. Kesitte görülen bu zeminler ve bağlantı duvarların ilginç bir şekilde antik çağlarda kilisenin kuzey tarafında yer alan büyük bir binanın batı duvarının inşası esnasında tahrip edildiği anlaşılmıştır (Photo 50 – 1184). Binanın batı duvarı 0.90m genişliğinde olup K-G yönlüdür, ancak biz bulduğumuzda duvardan geriye sadece çukuru kalmıştır (Photo 51 – 1171); sadece dönüş yaparak doğuya ilerleyen W6700 duvarının küçük bir kısmı açmanın güney tarafında açığa çıkarılmıştır (Photo 52 – 0946). Bu büyük harçlı duvar 1.30m genişliğindedir. I17a/H18c’deki başka bir güneye dönüşse yine çukur olarak bugüne kalmıştır. Bu ikinci çukur en iyi şekilde açmamızın doğu kesitinde görülmekteydi (Photo 53 1182). Duvarın hemen yanında kendinden daha geç tarihli birkaç küllü tabaka ve yüzey mevcut olup bunlar çukurun kuzey kesitinde görülmektedir. Bu harçlı duvarlar yapının içerisinde yer alan sıvalı zeminle çağdaştır. Söz konusu zemine şimdi yerinde olmayan K-G duvarının doğu yüzü yanında (Photo 54 – 1880) 0.58m D-B x 1.40m K-G ebatlarındaki P11/045 (12708) çukuru açılmış olup çukur karbonize olmuş yüksek miktarda buğdayla doldurulmuştur (Photo 55 – 1976). Bu buğdaydan C14 tarihlendirmesi ve botanic analizi için numune alınmıştır. I17/030 ve I17/031 C14 numuneleri I17a’daki P11/045 çukrundan (12708) (bu çukurdan alınan diğer numuneler I17/036, I17/037, I17/038, I17/039, I17/040’dır).

P11/045 çukuru bir moloz birikintisi (12704) altında olması itibariyle söz konusu erken Bizans binasının son safhasına ait gibi görünmektedir. Moloz birikintisi yapının çöken kısımlarına aittir ve bu sebeple çukurdan elde edilen buğday bize binanın son kullanım tarihini verecektir.

4. Açmaların Doldurulması

Sezonun hedeflerine ulaşılmasının ardından 13 Ağustos Cumartesi günü kazılar durdurulmuştur. Bundan sonraki iki hafta duvar ve digger yapıların korunması maksadıyla kazılmış alanların toprakla doldurulmasına ayrılmıştır. 11 Ağustos Perşembe günü doldurma izninin elimize geçmesi sonrası 15 Ağustos Pazartesi günü toprakla doldurma işlemi başlamıştır. Çalışmalar tepenin merkezinde 2009 yılından kazılan Bizans duvarları ve 1998’den beri açıkta duran Kilise temelleri üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışmaların tamamlandığı 26 Ağustos Cuma günü itibariyle H-I17, L17, M16-18, N15-14 ile O14, Q10 açmaları kapatılmış olup kilisenin temelleri (I-J15-17 açmaları) de örtülerek koruma altına alınmıştır. Daha derin kazılan alanlar olan Stel Binası’nın doğu yarısı (J/K20-J/K18 açmaları) ile I19 ve G20 açmalarındaki bazı odalar da doldurulmuşlardır. Kilisenin güneyindeki I-L14 açmalarındaki sondaj içerisinde bulunan tüm mimari yapılar artık örtülüdür. Kalan doldurma faaliyetlerinin (örneğin G19-20, I19-20, Stel Binası’nın batı kısmı ve M-P/11-12 açmalarındaki Bizans duvarları) Ağustos 2012’de sürdürülmesi planlanmaktadır.

5. Buluntuların Çalışılması

Dr M. O’Hea Bizans tabakalarında elde edilen cam materyali incelemiştir. Dr S. Debruyne 2007 ile 2011 arasında toplanan kabuklar üzerindeki çalışmasını tamamlamıştır. Mr. D. Heslop 2007’den 2011’e kadar toplanan havan taşları ve diğer büyük taş buluntular üzerindeki incelemelerini tamamlamıştır. Erken ve Orta Tunç Çağı tabakalarına ait seramikler Dr Şerifoğlu,

Geç Tunç Çağı'na ait materyal (I19 ve I20 açmalarından) ise Dr E. Kozal tarafından incelenmektedir. Bayan C. Bouthillier Demir Çağı seramiklerini kayıt altına almaya devam etmekte olup Dr Jackson Helenistik ve Bizans seramiklerinin çalışılmasının tüm sorumluluğunu almıştır.

Hayvan kemikleri yerleşimde iyi tabakalanmış alanlardan toplanan toprağın elenmesi yoluyla toplanmış olup bunlar yıkanıp paketlenerek bu yıl Kanada'ya taşınması dolayısıyla projemize katılamamış olan zoo-arkeoloğumuz Dr P. Popkin'in daha sonra çalışabilmesi için hazır hale getirilmiştir. Karbonize olmuş bitkisel materyalin toplanması için geçen yıllarda olduğu gibi bir yüzdürme (flotation) programı uygulanmış olup bunların kaydı M.Sharp tarafından yapılmıştır. Elde edilen numuneler Dr M.M. Hald tarafından geçen sezonlara ait örneklerle birlikte Kopenhag'da inceleneceklerdir.

Konservatörümüz F. Cole rahatsızlığı dolayısıyla bu yıl bize katılamamıştır. Ancak kendisi 2012 yılında, özellikle metal eserler başta olmak üzere buluntuların konservasyonunu tamamlamak üzere bize katılmayı planlamaktadır.

6. Buluntular

Müze envanterine 27 eser eklenmiştir (KLT 201-227) ve bunlar 12 eütlük eserle birlikte Silifke Müzesi'nde götürülmüştür. Buluntuların büyük kısmı Kışla Köyü'ndeki mühürlü depoda saklanmaktadır. Bunlar: 10 kasa hayvan kemiği (B2011/1-10), 40 kasa çanak-çömlek kırığı (P2011/1-40), 11 kasa numaralandırılmış çanak-çömlekler (SFP2011/1-11) ve 10 kasa çeşitli küçük buluntulardan (F2011/1-10) oluşmaktadır.

7. Ekip üyeleri

S. Blakeney	Yerleşim kazı denetçisi, I19-20
C. Bouthillier	Doktora öğrencisi, Demir Çağı seramikleri
Dr. C. Colantoni	Veri yöneticisi ve mimari çizimci
Dr. D. Collon	Buluntu uzmanı
S. Debruyne	Kabuk uzmanı
J. Dunn	Arkeoloji öğrencisi
A.J Edmonds	Arkeoloji öğrencisi (J14b)
H. D. Heslop	Taş eser uzmanı
Dr M.P.C. Jackson	Ortak Yönetici, Bizans
E. Jackson	Dr Jackson'ın eşi
Frances Lalor	Arkeoloji öğrencisi
J.M. Levell	Arkeoloji öğrencisi
F. McIntosh	Buluntu veri girişi
L. Miller	Fotoğraf asistanı
R. Miller	Fotoğrafçı
S. Moore	Arkeoloji öğrencisi
M. O'Hea	Cam uzmanı
S. Poll	Proje arşivcisi
Prof. J.N. Postgate	Başkan
Lauren Proctor	Arkeoloji öğrencisi
Alexander Sangster	Arkeoloji öğrencisi (Kazıcı)
Melissa Sharp	Arkeoloji öğrencisi
Dr C.S. Steele	Yardımcı Arazi Yöneticisi, Denetçi J14b
A. Stone	Yerleşim kazı denetçisi (J14a)
Thomas Sutcliffe	Arkeoloji öğrencisi
Dr T. Emre Şerifoğlu	Başkan Yardımcısı
Dr Ekin Kozal	GTÇ seramik uzmanı
Nevra Arslan	Sanat Tarihi öğrencisi (Kazıcı G19/20)
Çağla Biçer	Sanat Tarihi öğrencisi (OTÇ ve ETÇ seramikleri)
Sedef Kervankıran	Arkeoloji öğrencisi (GTÇ seramikleri)
Ceren Ünal	Sanat Tarihi öğrencisi (Asistan)

G19/20

1 1969 Room 69, Walls 8001 and 8005

2 1937 Rm 69 from S

3 1064 FI 11/14 in G19b overlying W8001

4 1329 G19b/d Level Vf from N (W8014, P11/44)

5 1053 G19b red jar KLT 201 in situ (11254)

6 0124 Pot in situ KLT 202 (from E)

7 0457 G19d upper Vf surface (11220), FI11/3, P11/20, P11/22

8 0243 G19d Wall W8009 with surface at +94.63.

NW Building

9 0851 W6302 with W109+100 behind, from NE

10 0059 W113 from NW

11 0583 Rm 30 SE corner: S end of W113

12 0223 Room 37 IIIc wall W5811 and associated sherds

13 1022 reeds in Rm 33

14 1302 triangular feature Rm 33

15 0904 SW corner of SB

J14

16 0545 P11/11 from S

17 0550 P11/11 from west

18 0129 P11/11 S end

19 0133 P11/11 N end

20 0218 J14b stone lined pit P11/07

21 0333 J14b: P11/16 upper surface (11038)

22 0293 J14b Surface 3.5 with postholes from N

23 0543 J14 Surface 5a with pits from S and W1002

24 0600 FI 11/14 in J14a

25 1019 J14b P11/39 inner pit (11092)

26 0827 J14a+b from N Surface 5d/e with W1004 foundation

27 1674 J14b: W1012 from E

28 1688 J14a W1009 from W showing junction with W1012

29 1113 J14a: W1009 from, N with pot base J14/475.

30 1446 J14a Pilgrim flask J14/502 in situ